

בני המן ועשרת ואיש שלפניהן הכל בנשימה אחת, ומנהג להיות קורא ופושט כאגרת משום פרסום הנס ואחר הקריאה כורכה ומברך לאחריה כמו שבארנו, ובמקום אחר מצאתי הקורא את המגלה בצבור כורך וקורא כספר תורה ואינו פושט כאגרת וכן המנהג בשתי ישיבות רבינו שבבבל ובכל מקומות ישראל כורך וקורא וכן המנהג כך מצאתי, וצריך הקורא שיכוין להוציא כל מי שישמענו שיהיה מחויב בה הקורא את המגלה עומד ויושב מה שאין כן בתורה שצריך הקורא לקרות מעומד שנאמר (דברים ה, כמ) ואתה פה עמוד עמדי, ואפילו עשרה קורין כאחד ועשרה מתרגמין יצאו פירוש איידי דחביבה להו יהכי דעתיהו, וכתב הרמב"ם ז"ל וקורא אותה גדול עם הקטן ואפילו בצבור, הקורא את המגלה בכל לשון יצא והוא שתהיה כתוב באותו לשון שאם לא כן הוא כקורא על פה דקיימא לן דלא יצא ויש אומרים שאם השומע היה יודע אשורית ויודע לעז ומכירו שאינו יוצא אם לא באשורית ומוכח מן הירושלמי דבעי יודע אשורית ויודע לעז מהו שיוציא אחרים בלעז ומשני כל שאינו מחויב בדבר אינו מוציא אחרים ידי חובתן, אמנם לפי הגמרא שלנו נראה שאפילו יודע אשורית יצא בכל לשון שיבין והוא שתהא כתוב בו, והלועז ששמע אשורית יצא אע"פ שאינו מבינו מידי דהוה אנשים ועמי הארץ דהא איכא מצות קריאה ופרסומי נסא.

זמנים הרבה תקנו להם חכמים כמו שמפורש בגמרא ובזמן הזה אין קורין אותה אלא בזמנה כמו שבארנו ז"ל הואיל ומסתכלין בה עניים לחלק להם מעות פורים לסעודות פורים וכשיראו שקורין בשאר הזמנים ולא יתנו להם יפנו וימנעו משמחת פורים שלא יתנו לבם לבקש עוד, והרי"ף פירש הואיל ועיניהם של עניים נשואות לתת מעות פורים אחר קריאתה מיד נצטרך לחלק להם מיד ושמא יאכלום מיד ולא ישאר בידם במה יעשו סעודת פורים בזמנה וקיימא לן שסעודת פורים אינה אלא בזמנה ואנו אין

בידינו מה לחלק להם שנית ויש מפרשים שמסתכלים בה שמונים כמה ימים יש ממקרא מגלה עד פסח ויבאו לאכול חמץ בפסח, ויש שגורסין ומסתכלין בה פירוש להעמיד הדת מפני האומות ואם יהיו זמנים הרבה ירגישו האויבים בדבר, ואע"פ שזכרון נס חנוכה עושין ח' ימים ולא חששו לה אפשר לומר לפי שאותה מצוה היא לזכרון הנס של שמן לא לזכרון נס נקמת האויבים אבל זה שהוא זכרון נקמת האויבים יש לחוש שלא יקנאו על זה נמצא שאין קורין אותה בזמן הזה אלא בי"ד כפרים ועירות, ובט"ו כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון.

בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר אם היתה דעתו לחזור למקומו בזמן הקריאה ונתעכב ולא חזר קורא במקומו ואם לא היה דעתו לחזור אלא אחר זמן קריאה קורא עם אנשי המקום שהוא שם וכרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו אם אין בנייהן יותר על אלפים אמה הרי זה ככרך וקורין בט"ו, **ד** ובתוספתא גרסינן דבן כרך שהיה מפרש והולך בשיירא והיה על היים או במדבר ביום י"ד קורא בו ביום דכיון שאינו במקומו הולך אחר רוב העולם וכתב הרמב"ם עיר שהיא ספק אם מוקפת חומה מימות יהושע אם לא קורין בשניהם בי"ד ובט"ו ובלילה אין מברכין עליה רק בי"ד שהוא זמן קריאה לרוב העולם, ויש שואלין מפני מה אין קורין את המגלה מספק ב' ימים ויש לתרץ לפי שאינה רק מדבריהם והם אמרו, ועוד כתיב ולא יעבור משמע שבני כרכין לא יוכלו לקרות כי אם בט"ו ובני עירות ג"כ לא יקראו בט"ו, ומי שרוצה לפרש ולצאת בשיירא כתב רבינו אפרים ז"ל שיכול להקדים לייג שהוא זמן קהלה לכל ומוכח מדאמר שלא בזמנה בעשרה והיכי משכחת לה שלא בזמנה בזמן הזה אם לא כי האי גונא כשמפרש ויוצא בשיירא אמנם אם נתעכב ונמלך ולא הלך חזר וקורא בי"ד ואע"פ שקרא בי"ג כדין בן כפר שהקדים ביום הכניסה שאם היה בעיר בי"ד שחזור וקורא עמהן, וכתב הראב"ד ז"ל

ספ

כס לן הלא הנהג ונמפואר

אין אכן ישאל יושל

שנהגו לקרותה מבעוד על החלושים והמעוב להתענות יותר מדאי, בעשרה לפי שאחר שא יותר אבל בזמנה נקראו פרסום גדול אחר שהוא דבעינן עשרה בין בון והראב"ד ז"ל הכריע עשרה מיהו במקום בעשרה אם יש שם קראו עמהם יוכלו לקר בצבור פרסום הקריאה שאין מנין אם יש שו מהם יודע לקרות הנ יודעין האחד פוטר או יודעים אותה יקראו המגילה לחולה או ליו ולאחריה אע"פ שכבר הכנסת ומברך אפילו מקצת הגאונים שאין המגלה אם לא יהיה ו לאחריה וקריאת הלי וקריאת היום כל היום, אלא עד שתנץ החמו עמוד הנ **שני** ימים אלו שהם ו בתענית בין לבני ויום שלפניהם ושל שנהגו להתענות ב שלפניהם לפי שלא צער אבל התענית שא לתענית אסתר ושיזכ יתברך רואה ושומע כאשר יתענה וישוב עשה לאבותינו בימים רב אחאי גאון דכי חג ומתענין יום ה' כדי ע מתענה שאין מתענין של צבור וכגון תענית מקומות, וכן דעת הר אשה אחת ושאלה

המגילה שלא כדין כתיבת האות אלף, דהיינו שכתב היוד הימיני של האלף דבוק לקו האמצעי מצד השמאל (ודין כתיבת האלף שיהיה הדיבוק לצד הימיני אל הקו האמצעי כמבואר באו"ח (סי' ל"ו), והעלה להכשיר בדיעבד כשכבר קרא בה, דלא גרע מהשמיט הסופר איזה תיבות וקראם בעל פה דיצא ע"כ. ושפיר העיר ע"ז בספר משנת הסופר (סי' כ"ח) שם בביאור הסופר) דלפי דברי קרבן נתנאל הנ"ל גרע טפי בנכתב שלא כהוגן מהשמיט הסופר לגמרי התיבות. ועל כן צריך זהירות יתירה לבעל קורא המוציא את הרבים ידי חובתן מתוך המגילה, לדקדק שיקרא מתוך מגילה הכשירה לכתחילה שנכתב כדין ספר תורה, דהיינו שלא יחסר אפילו תיבה אחת או אות אחת, בין בשינוי צורת האות או חק תוכות או כתבן שלא כסדרן, וכ"ש שלא יהא חסר מהאותיות עצמן שנכתבו כבר, דאז גרע טפי כנ"ל מהקרבן נתנאל, כיון שעל ידו מוציא את הרבים ידי חובתן, ולכתחילה לכו"ע צריך שלא יחסר בהמגילה אפילו אות אחד.

הפסול חק תוכות הוא משום דכתיב וכתב ולא התקן (גיטין דף כ' ע"ב), על כן כל שרובה פתובה בהכשר אינו פסול, דלא גרע מהא האמרו (מגילה דף י"ח ע"ב) השמיט בה הסופר אותיות או פסוקים וקראן הקורא על פה יצא, והפסק כן בשו"ע (סי' מ"ג סעיף ה') דבדיעבד אם השמיט הסופר באמצעה תיבות אפילו עד תחילה, וקראם הקורא על פה יצא, ועל כן הוא הדין בדין זה, דאם עכ"פ רובן נכתבה כהוגן, לא נפסל המגילה בכך. אבל בקרבן נתנאל (רי"ט פ"ב למגילה) השיג על הפר"ח בזה, האישתמיטתיה מה שכתבו החוסי בשם רש"י מגילה (דף ט' ד"ה נשלמא) דכשנכתב שלא כהוגן גרוע יותר מאילו לא נכתבו כלל התיבות, עכ"ד הקרבן נתנאל.

שינוי צורת אות

ו' דעת תורה (סי' מ"ב) שהביא מתשובת ברית אברהם (או"ח סי' י"ג) בדין מגילה שכתבה הסופר כל האותיות האלפיון שבכל

בן ארץ ישראל שחזור בליל פורים

אבל אין עתיד לחזור בלילי ארבעה עשר קורא עמהן, דכתיב (ספ"ט, יט) על כן היהודים הפרזים הישבים בערי הפרוזות, מכדי כתיב היהודים הפרזים, למה לי למיכתב הישבים בערי הפרוזות, הא קמשמע לן דפרוז בן יומו נקרא פרוז וכו', ומדפרוז בן יומו קרוי פרוז, מוקף בן יומו קרוי מוקף. והכי קיימא לן

פרוז בן יומו

דבמשנה מס' מגילה (דף י"ט ע"ב) בן עיר שהלך לדרך ובן כרך שהלך לעיר, אם עתיד לחזור למקומו קורא כמקומו, ואם לאו קורא עמהן. ובגמרא שם, אמר רבא לא שנו אלא שעתידי לחזור בלילי ארבעה עשר,

ספר תימ"ח א"ח

חלק ב' בהג"ח ל' תימ"ח קראן גוטמאן ט"א י"א

כתוב לפי
וכן ולצד
וד היה פתוח
פ' איש...
נגדו...
זורה, ואח"כ
למטה ממנו

ביום שיהיה
זמן באותו
תובים יעלה
יכת עשה

מגילה בליל
יך להגלה
כולי עלמא
סוף העמוד
(.)

כתב נאה
המגילה
המגילה
היה ליה
צת ממנו
יה עוד

תוכות
הזכרונות
ב דכיון

בשלחן ערוך הלי מגילה (סי' מרפ"ט ס"ה) דאם
 היה בדעת בן כרך להשאר בעיר הפרוז בזמן
 עלות השחר של יום י"ד, אזי דינו לקרוא
 המגילה כבן הפרוז ביום י"ד דפרוז בן יומו
 קרויה פרוז.

(א) הנה כימינו אלה מצויים הרבה אנשים
 שנוסעים מארץ ישראל לחוץ לארץ
 ביום י"ד באדר. וכן להיפוך, ויש לעיין בדין
 בן ארץ ישראל הרב בירושלים שהוא בן כרך
 המוקף חומה שדינו לקרות המגילה בט"ו, ובא
 לחוץ לארץ ובדעתו לחזור ולנסוע בליל י"ד
 (באמצע הלילה) לארץ ישראל, אם גם בהאי
 גוונא שלא יגיע לשם בעת עלות השחר, רק
 באותו זמן. והא שוהה בהאור שבין ארץ
 ישראל לחוץ לארץ, אם חשוב כבן פרוז או
 לא. והשאלה הוא בין לגבי דין זמן חיוב
 קריאתו, אם מחייב הוא לקרוא את המגילה
 ביום י"ד, וכן איכא לעיונא אם יכול להוציא
 את הרבים ידי חובתם בעודו בחוץ לארץ,
 דהיינו שיקרא את המגילה להציבור בליל י"ד
 קודם נסיעתו.

הולך במדבר או בים קורא בי"ד

וצרדי הספק בזה הוא, דאע"ג שהוא נוסע
 מכאן עוד קודם אור היום י"ד, שזה
 קובע שיהא דינו לקרות המגילה כמקומו ולא
 כבן פרוז שהלך משם, אבל מכל מקום הלא
 בכל משך זמן נסיעתו באויר אחר עלות השחר
 עדיין לא הגיע לכרך המוקף חומה, דהרי
 נמצא בזמן ההוא באויר, ואם כן הא קיי"ל
 דמי שהולך במדבר או בים, אף שהוא אינו
 בשום יישוב, מכל מקום קורא בי"ד כמו רוב
 העולם (כמנואר גמ"א ט), ואם כן גם זה
 שנוסע באויר לכאורה דומה לבן כרך שגשאר
 עד אחר עלות השחר בעיר הפרוז, דדינו כבן
 פרוז שקורא בי"ד.

הולך במדבר בי"ד וחוזר לכרך בליל י"ד

(ב) אבל לאידך גיסא יש לחלק כפי מה
 טובא, דיש לומר דדברי הרמ"א
 הנ"ל אינם אמורים רק במי שדר בקביעות
 בעיר פרוז ומפליג בספינה בים, או אמרין
 דקורא בי"ד כמו רוב העולם, כיון דסוף סוף
 בן פרוז הוא אמרין שיקרא במקומו, משא"כ
 במי שדר בקביעות בכרך דנימא שיפקע חתום
 זמנו מחמת דקיי"ל דפרוז בן יומו קרוי פרוז,
 יש לחלק דזה אינו רק באופן שמתעכב פרוז
 י"ד ביישוב של בני הפרוזים, אבל כשהוא פרוז
 או בשדה מאין יושב, יש לומר דבאופן פרוז
 נשאר חובת קריאתו כמו עירו שבא משם, ופל
 שיחזור ויבוא לכרך ביום ט"ו נידון כבן פרוז.
 וכסברא זו מצאתי בערוך השלחן סי' תרפ"ח
 (סעיף ט"ו) שכתב על דברי הרמ"א הנ"ל דהוא
 ומכל מקום בזה נראה לי דאם עתיד לבא בט"ו
 לביתו, לא יקרא בי"ד, דבשלמא כשהוא בעיר
 בי"ד חל עליו חובת אנשי המקום, אבל פרוז
 ובמדבר אין שם חיוב, אלא דאם הוא שם גם
 בט"ו ממילא דחיובו כרוב העולם, וזהו פונת
 רבינו הרמ"א עכ"ל. וכן הכריע לדעת
 בתשובת רבי עקיבא יוסף (שלעזינגער או"ח סי' קע"ג
 סי' פמ"ו) דבן כרך שמתעכב בי"ד בשדה או
 בים וחוזר לכרך ביום ט"ו, זמן חובת קריאתו
 הוא כבן כרך.

מעשה לפי"ז נראה גם בנידון דידן, דפל
 שבעלתו לחזור ולנסוע בליל י"ד
 למקומו לירושלים עיר המוקף חומה, אף
 שבעלות השחר של יום י"ד לא יגיע עדיין
 לעיר מוקף חומה, אפילו הכי לא נחשב כפרוז
 להקרא פרוז בן יומו, דרק כשמתעכב בתוך
 יישוב העיר אמרין הכי, אבל כשהוא שוהה
 באויר אז דינו כמו שוהה בשדה ובים, שגשאר
 דינו כמו בן כרך שיחזור למקומו ביום ט"ו
 דחיוב זמן קריאתו הוא בט"ו.

(א) שוב מצאתי
 בשו"י
 שפתח ליישב קול
 הטורח אבן (תגילו
 פמ"ט), דהיכי ילפי
 פתוח מדכתיב היה
 הפתוח, הא גבי
 (פסלתיך דף ק"ג ו'
 קושב העיר ההו
 עלשים יום, ומס
 בעיר י"ב חדש ג'
 קום וקרא מיושבי
 פתח אלא היהו
 שיהיה מבני עיר
 איצטריך קרא' ה'
 מיושבי העיר הפו
 נמי קורא בי"ד ענ'
 יומו וקרא פרוז
 אי

תוא

(ה) ותוכן תירוצו
 דמצני
 שמו על אנשי הו
 העיר ג' יושב בע
 פעולת הישיבה בו
 רק בן יומו ג"כ נ
 זח לכשיוצא ממנו
 אבל סוג יושב ה
 מאותם בני אדם ה
 לה ישוב, ולא יתו
 פתחה שלשים יום
 דהעיר יחשב לו כ
 יתה שמה י"ב חז
 יושב העיר' או בן

שוב מצאתי הדברים יותר מבוארים בשו"ת חתם סופר (או"ח סי' קל"ד) שכתב ליישב קושיית השואל, [והוא קושיית הטורי אבן (מגילה דף י"ט ע"א ד"ה מכדי פתוי)] דהיכי ילפינן הכא דפרוז בן יומו קרוי פרוז מדכתיב היהודים הפרוזים היושבים בערי הפרוזות, הא גבי עיר הנדחת אמרינן בגמרא (סנהדרין דף קי"ז ע"א) דמדכתיב (דברים יג, טז) יושבי העיר ההוא, היינו שיושבים בתוכה שלשים יום, ומסקינן שם לחלק, דכל שדר בעיר י"ב חדש נקרא מבני העיר, ובשלשים יום נקרא מ'יושבי העיר', והשתא אי לא הוה כתיב אלא היהודים הפרוזים, הוה אמינא שיהיה מבני עיר הפרוזי בן י"ב חדש, וע"כ יצטרך קרא 'היושבים' דאפילו אינו אלא מ'יושבי העיר הפרוזי, דהיינו בר שלשים יום, נמי קורא ב"ד עמהם, אבל מנא לן דפרוז בן יומו נקרא פרוז, וסיים החת"ס דקושיא אלימתא הוא.

תואר יושב בעיר

(ד) ותוכן תירוצו של מרן החתם סופר הוא דמצינו ג' תוארים בענין קריאת שמו על אנשי העיר. א' יושב העיר. ב' בן העיר. ג' יושב בעיר. ד' יושב בעיר' נאמר על פעולת הישיבה בתוכה, ואפילו יושב בתוכה רק בן יומו ג"כ נקרא יושב בתוכה, ולעומת זה לכשיוצא ממנו לשעה כבר בטלה פעולתו. אבל סוג 'יושב העיר' הוא שם תואר, שהוא מאותם בני אדם המיישבים את העיר וגורמים לה ישוב, ולא יתואר בזה השם אלא לכשיהיה בתוכה שלשים יום. וסוג 'בן העיר' לא יתואר דהעיר יחשב לו כאמו והוא בן לה, אלא אם יהיה שמה י"ב חדש. ואלו ב' התוארים הנ"ל 'יושב העיר' או 'בן העיר' יוצדקו לקרותו בהם

גם כשיוצא ממנה והוא במצולת הים, נקרא יושב עיר פלוני, אבל לא יתואר עליו לומר 'יושב בעיר', משום הכי בעיר הנדחת דכתיב 'יושבי העיר' אמרו דבעי שיהא יושב שם שלשים יום, משא"כ לענין מגילה דכתיב היושבים 'בערי' הפרוזות, דהב' של 'בערי' משמשת דאפילו בן יומו קרוי פרוז, דהיינו כיון שעתה יושב בתוך העיר, עכתו"ד מרן החת"ס שם. ומבואר מדבריו, דהילפותא מהקרא דהיושבים בערי הפרוזות דפרוז בן יומו קרוי פרוז, הוא דוקא כשעדיין יושב עתה בעיר הפרוז, אבל כל שאינו עתה בערי הפרוזות, תו אי אפשר לתוארו בשם יושב בערי הפרוזות.

לדינא שוהה באויר בי"ד ויגיע לכרך בט"ו

(ה) מעתה לגבי נידון דידן בבן כרך שביום ט"ו יהיה בארץ ישראל, ובליל י"ד בחצות הלילה קודם עלות השחר חוזר ונוסע לארץ ישראל, ושוהה אז באויר שלא במקום יישוב, כהאי גוונא לא חשוב כפרוז בן יומו, כיון דלמעשה הוא אינו עתה בתוך העיר הפרוז, ואם כן אינו מחוייב בקריאת המגילה ביום י"ד, אלא לכשיגיע לכרך בארץ ישראל יקרא אז המגילה בט"ו. ומעתה מובן מאליו שג"כ לא יהיה הוא הבעל קורא בליל י"ד להוציא את הרבים בני ערי הפרוזות ידי חובתן, דכיון דדינו הוא כבן כרך אינו יכול לקרות להבני הפרוזים, ודינו כבן מוקף.

בדיעבד שבן כרך קרא לבן עיר

וב"י זה מדינא, אבל בדיעבד אם קרא להם המגילה בליל י"ד, נחלקו הפרי חדש (סי' מרפ"ח סק"א) והפמ"ג (שם מש"ז סק"ו) אם יצאו ידי חובתן ע"י קריאת בן מוקף חומה

לא יצא, והפמ"ג מצדד מכח ספק ספיקא דיצא ידי חובתו (עיי"ש באריכות).

לכן פרוז, ומובא מחלקותם במשנה ברורה (סי' תרפ"ח סק"ט), דדעת הפר"ח דאפילו בדיעבד

גם דפורים אדר ראשון או אדר שני

עשר, מכלל דאיכא שלש עשר, דהיינו אדר שני, ומובא דברי הירושלמי ביערות דבש (מלק ז' דרוש ז'), וכן הביא המנות הלוי בשם ספר הרוקח דהגס פורים היתה אז באדר השני.

גם דפורים באדר שני

(ב) והנה בספיה"ק בני יששכר (מאמר א' אות י"א, וכן במאמר ד' אות י"א) הזכיר דבר זה פעמיים סתם בשם הקדמונים, עיין שם מה שהאריך דגזירת המן היתה על אדר שני, ושעל כן קבעו מצות החדש ובפרט קריאת המגילה שיקיימו אותם באדר השני דייקא, כיון דאין הכשפים שולטים בו (כמנוחל נרצו אפרים עה"ט), והמכשפים אינם שולטין רק על פי סדרי המזלות כשעה פלונית וביום פלוני וכו', והחודש הזה אדר שני אין לו שום מזל כיון שהוא נוסף על הי"ב חדשים, והמן היה מכשף גדול וכו', והשי"ת הפיר עצתו במה שפעל ועשה שנפל לו הפור על חדש אדר שני שאין בו מזל ואין שולט בו כישוף. ומפרש עפ"י זה לשון הפסוק הפיל פור הוא הגורל לפני המן (אסמ"ג, ו), דהכורא כל עולמים

(א) קיום מצות הנוהגות בימי אדר קיימא לן דהעיקר לעשותן באדר שני, וכדמסיק בגמרא (מגילה דף ו' ע"ב) הלכתא כרבן שמעון בן גמליאל שכל המצות נוהגת בשני, דקא דרשינן מקרא בכל שנה ושנה (אסמ"ג, ט, כא), מה כל שנה ושנה אדר הסמוך לניסן, אף כאן אדר הסמוך לניסן, וטעמא דרשב"ג דדריש הכי ואינו חושש משום אין מעבירין על המצוות, אמר רבי טבי משום מסמך גאולה לגאולה עדיף, ורבי אלעזר אמר טעמיה דרשב"ג דכתיב (שס פסוק טט) לקיים את אגרת הפורים הזאת השנית, דהיינו בחדש אדר השני. והנה מצינו מבוכה בענין זה אם הנס פורים שבימי מרדכי ואסתר אירע באדר הראשון או באדר השני. ואיתא בירושלמי (מגילה פרק א' הלכה ה') רבי לוי בשם רבי חמא בר חנינא אותה השנה היתה מעוברת, מה טעמא מיום ליום ומחדש לחדש שנים עשר הוא חדש אדר (שס ג, ז) [ופירש הקרבן העדה, דילפי ליה מדכתיב 'הוא חדש אדר' שהוא מיותר, אלא הכי קאמר לחדש י"ב שבכל שנה, אבל עתה הוא חדש י"ג, ומדברי החתם סופר (סונוא לקמן) משמע דהדיוק הוא מדכתיב לחדש שנים

סיבב כן שיפול ד
חדש אדר, (ר"ל ו
בשנת העיבור עיי
בספר שער יששכ
(א) שכתב דפלא
זה סתם בשם
ירושלמי הנ"ל
השנה ד

סברת חת"י
(ג) אולם בשו"ו
הביא

הנ"ל, והכריח כ
ותוכן דבריו שם
עפ"י החשבון, ונ
בחדש אדר הרז
עשר, ולא ב"ג,
משה רבינו ע"ד
היעב"ץ (נסידור
דאף שהמן היד
משום דאז הורז
עכ"פ לא רצה ל'
יגן זכותו עליה
לישראל בו, ואז
לא עיכרו אות
המלחמה דייקא
ועל כן הוצרכו
שמחה בשני וכ
מסמ

(ד) ושוב כת
דמ
מעוברת היתה,
עשר מכלל דאין
אולם כתב דאו
צריך עיון גדול
מעוברת באדר

ז. שאלה. עיר הסמוכה למקום שהוא ספק מוקף, כגון העיר בני ברק או תל אביב הסמוכים ליפו, האם צריכים לנהוג הלכות פורים שני ימים או יום י"ד בלבד.
תשובה. אף שבמקום שהוא ספק קוראים בי"ד ובט"ו, מכל מקום במקום הסמוך לו קוראים ביום י"ד בלבד.

ז. ה. שאלה. בן ירושלים שנסע מירושלים לעיר ביום י"ג, כיצד ינהג לענין קריאת המגילה. תשובה. אם נשאר בליל י"ד בעיר, קורא בי"ד כבני העיר. ואם היתה דעתו בתחילת ליל י"ד להשאר בעיר, ולאחר מכן נמלך וחזר באותו ערב לירושלים, חייב בקריאת המגילה בי"ד כבני עיר. וטוב שישמע הברכות מאחרים. ואם היתה דעתו בתחילת ליל י"ד לחזור לירושלים באותו ערב, ולבסוף התעכב ונשאר בעיר, קורא את המגילה בט"ו כבני ירושלים. L

ז. ראה בספר אור לציון תשובות ח"א חאו"ח סימן מ"ה, שנתבאר שהעיקר כדברי הברכ"י שכתב שכפרים הסמוכים לעיר שהיא ספק אינם קוראים אלא ביום י"ד בלבד, ונתייבשה שם תמיהת החזו"א על הברכ"י, ע"ש. (ודלא כהבנת הכה"ח שם אות ט' שלדברי החיד"א קורין בסמוך ונראה לספק בי"ד ובט"ו, ע"ש). וכן המנהג לקרוא בהם רק בי"ד.

ויש לצרף לזה את שיטת הרמב"ן והר"ן במגילה דף ב' ע"ב, שמה שקורין בערי הספיקות גם ביום ט"ו הוא ממידת חסידות בלבד, (וראה בזה בבאורים לתשובה הקודמת), וא"כ אף אם נחוש שלא כדברי הברכ"י, יש כאן כעין ספק ספיקא, שמא כהברכ"י, ושמא אין זה אלא מידת חסידות.

(ואמנם יש מקום לברר ולדון, שאפשר שכמעט בכל ערי המרכז וגוש דן יש לקרוא ביום ט"ו בלבד בכרכה. והוא עפ"י הגמ' במגילה דף ד' ע"א, לוד ואונן וגיא החרשים, מוקפות חומה מימות יהושע בן נון הו. והנה אף אם העיר לוד בימינו אינה ממש באותו מקום של לוד הקדומה, ודאי שאינה כל כך רחוקה, וא"כ כיון שכל האיזור שם מיושב, היה מן הראוי לבדוק שמא כל מקום אפשרי שהוא לוד הקדומה והסמוך לו מיושב הוא, וא"כ כל הסמוך למקום זה בתוך שיעור עיבור נחשב סמוך למקום המוקף חומה וקורא בט"ו וכמו שנתבאר לעיל בתשובה א', ואפשר שבאופן זה כל אזור המרכז סמוך זה לזה כשיעור זה, ויקראו בכל המקומות האלו בט"ו. ודבר זה צריך בירור ובדיקה במקומות אלו).

והוא הדין בנראה למקום שהוא ספק מוקף שקורין בו רק בי"ד. ועל כן שכונות הסמוכות לירושלים, וממקומם רואים רק מקום שהוא ספק אם נחשב מירושלים העתיקה, והיה מקום זה מוקף חומה מימות יהושע בן נון, (וכגון שרואים את בנין משרד החינוך שכרחוב שבטי ישראל, שמקום זה ספק הוא אם הוא מירושלים העתיקה, שאף שמצאו שם שירי חומה, אין זה עושה אלא ספק), דינם כדין סמוך לספק, וקוראים שם ביום י"ד.

ז. ת. בשו"ע בסימן תרפ"ח סעיף ה' כתב, בן עיר שהלך לדרך או בן כרך שהלך לעיר, אם היה דעתו לחזור למקומו בזמן קריאה ונתעכב ולא חזר, קורא כמקומו, ואם לא היה בדעתו לחזור אלא לאחר זמן הקריאה, קורא עם אנשי המקום שהוא שם. ע"כ. והוא לשון הרמב"ם בפרק א' מהלכות מגילה הלכה י'. וביארו שם המגיד משנה והכ"ס שדעת הרמב"ם כשיטת רש"י ורבים מהראשונים, דאזלינן בתר המקום שהוא בו עתה ולא המקום שיצא משם, וזמן קריאה שכתב הרמב"ם היינו זמן קריאה של המקום שהוא בו כעת. ומשום כך בן עיר שהלך לדרך אזלינן בתר דעתו על ליל ט"ו, ולא בתר דעתו על ליל י"ד, ושלא כשיטת הרא"ש והטור שבבן עיר שהלך לדרך אזלינן בתר ליל י"ד. ומוקף בן יומו היינו שהבן עיר היה בכרך בי"ד שהוא חיוב מקומם של בני העיר. וראה גם בב"י שם. וכן דעת רבים מן הפוסקים, וכמבואר בדברי הגר"א שם ובמטה יהודה שם אות ה' ובמאמר מרדכי שם אות ד' ועוד. וכן כתב במ"ב שם ס"ק י"ב, ע"ש. וראה עוד בט"ו שם ס"ק ו'.

אור לציון

מקום ז

ברג"ל ר' בן ציון אג"א פ"ו ס"ב

74 ט. שאלה. מי שיצא מהעיר לכיוון ירושלים בליל י"ד, ובשעת עלות השחר הוא באמצע הדרך, אימתי קורא את המגילה.

תשובה. כיון שהוא בדרכו לירושלים, יש לו לקרוא את המגילה ככני ירושלים ביום ט"ו. L

והטוב ביותר שיחליט בדעתו להשאר בשני ימי הפורים באותו מקום ולא ישנה, ואז קורא בלא פקפוק במקום שנמצא בו, או לכל היותר שיחליט שבי"ד הוא בעיר ובט"ו בכרך וכן יעשה. (וראה בענין זה להלן בתשובה י" ע"ש).

והקורא מגילה בזמן שבני המקום אינן קורין, וכגון בן עיר שהלך לכרך ודעתו לחזור בליל י"ד או ביום י"ד, (ראה בזה במחזיק ברכה שם אות ג' ובכה"ח שם אות כ"ט), יש לו להשתדל לקבץ מנין אנשים כדי לקרוא את המגילה בעשרה, וכמ"ש בשו"ע בסימן תר"צ סעיף י"ח שצריך לחזור אחר עשרה, ע"ש. (וראה בחזו"א בסימן קנ"ה ס"ק ב', ע"ש).

ט. מי שבדרכו להגיע לירושלים, ובעת עלות השחר הוא עדיין בדרך, לכאורה כיון שזמן עלות השחר קובע, וכמו שנתבאר בתשובה הקודמת, א"כ הרי בזמן עלות השחר אינו בכרך אלא במקום פרוז, והיה צריך להיות דינו שיקרא בי"ד. אולם נראה שאעפ"כ דינו כבן כרך. דהנה הרמ"א בסימן חרפ"ח סעיף ה' כתב, ואם הוא במדבר או בים, קורא בי"ד. כמו רוב העולם. ודבריו צריכים ביאור, דלמה הוצרך לומר הטעם שקורא בי"ד משום דאזלינן בתר רוב העולם, תפ"ל שהוא במקום שאינו מוקף, ולכן קורא בי"ד. והרי אפילו בן כרך שאינו כעת בכרך דינו כפרוז בן יומו. ומשמע מדבריו שאם רוב העולם היו מוקפים חומה היה קורא בט"ו, והוא לכאורה תמוה, שהרי על כל פנים הוא כעת במקום שאינו מוקף, והיה לו לרמ"א לומר שקורא בי"ד כיון שאינו מוקף.

ונראה שיש ללמוד מכאן דין מחודש, שמי שנמצא בדרך, אי אפשר לחייבו מצד המקום שהוא שם, כי כעת הוא לא פרוז ולא מוקף, שכיון שהוא בנסיעה, אין לקרותו על שם אותו מקום, אלא כיון שלא מסתבר לפוטרו לגמרי, יש לו לילך אחר רוב העולם, ורוב העולם קורין בי"ד. ומעתה מי שבדרכו להגיע לעיר מוקפת חומה, אף שלמעשה יגיע אליה רק אחר הזמן

ובאליה רבה שם ס"ק י', ע"ש. וראה במחזיק ברכה שם אות ג' בשם הרמ"ע מפאנו, ע"ש בדבריו.

ונראה דאזלינן בתר מחשבתו בתחילת ליל י"ד ולא בשעה שיוצא מביתו. וכן כתב מהר"מ בן חביב בשו"ת קול גדול סימן א', ע"ש. וכ"כ החזו"א מעשרות סימן ט"ו, ע"ש בדבריהם. וראה גם בחזו"א בסימן קנ"ב ס"ק ו', ע"ש. וראה בשעה"צ שם ס"ק ט"ז ובשו"ת הר צבי אר"ח סימן קי"ט, ע"ש.

ועל כן בן כרך שהלך לעיר ביום י"ג, אם נשאר שם בליל י"ד, הרי הוא פרוז בן יומו וקורא בי"ד. ואם היתה דעתו בתחילת ליל י"ד להשאר בעיר ונמלך באותו ערב וחזר לירושלים, חייב בקריאת המגילה בי"ד, וכמו שנתבאר. אלא כיון שיש חולקים בזה, וראה בזה בדברי הרמב"ן והריטב"א והר"ן במגילה דף י"ט ע"א, וראה גם בשו"ת קול גדול שם, אין כדאי לברך אף שכן דעת רוב הפוסקים וכן הוא מעיקר הדין, וישמע הברכה מאחר. ורק אם היתה דעתו לחזור לירושלים באותו ערב ונתעכב ונשאר בעיר, קורא בט"ו בכרכה ככני ירושלים, וכמו שנתבאר.

והזמן הקובע המחייב קריאת המגילה באותו מקום הוא זמן עלות השחר והאיר היום, שאם הוא בעלות השחר באותו מקום נתחייב בקריאת מגילה כאותו מקום. ועל כן בן כרך שהלך לעיר ביום י"ג ונשאר שם בליל י"ד, נתחייב שם בקריאת המגילה, וכן הסכימו הפוסקים. וכן כתב החיד"א במחזיק ברכה שם אות ג', שהזמן הוא משיאיר המזרח. וכן כתב במ"ב שם ס"ק י"ב, ע"ש. (ואמנם יש מקום לדון, שלפי מה שנתבאר לעיל בפרק נ"ד בבאורים לתשובה י"ד שלדעת מרן חיוב הלילה והיום בקריאת המגילה שוין, יש מקום לומר שלדעת מרן יש לילך אחר הזמן שבו נמצא בצאת הכוכבים ולא בהאיר מזרח, מכל מקום הסכמת הפוסקים דאזלינן בתר האיר מזרח וכמו שנתבאר).

ויש לדעת שרבו השיטות והסברות בענין בן עיר שהלך לכרך ולהיפך ובשינה דעתו או התעכב,

י. שאלה. מי שקרא את המגילה ביום י"ד, ונסע ביום י"ד לירושלים, האם חייב שוב בקריאת המגילה ובשאר דיני פורים.

תשובה. אם הוא בן ירושלים שחזר למקומו, יחזור שוב לקרוא מגילה בט"ו, אך לא יברך ולא יפטור אחרים מבני הכרך בקריאתו, וישתדל לשמוע את הברכה מאחרים. ויקיים שוב משלוח מנות ומתנות לאביונים וסעודת פורים. ויאמר על הניסים בתפילה ובברכת המזון. ואם הוא בן עיר, אינו חייב מעיקר הדין לחזור שוב לקרוא מגילה ולקיים שאר דיני פורים. וכן לא יאמר על הניסים בתפילה ובברכת המזון. ובן ישיבה שגר בעיר ולומד בירושלים דינו כבן ירושלים.

מדברי מרן בש"ע בסימן תרפ"ח סעיף ח' שכתב, בן עיר שהיה בספינה או בדרך ולא היה בידו מגילה ואחר כך נזדמנה לו בט"ו קורא אותה בט"ו. ולכאורה צ"ב, מדוע בנידון הירושלמי שהיה בכרך ב"ד ובעיר בט"ו אינו קורא בט"ו, הרי כיון שלא קרא ב"ד יקראנה בט"ו, ומשמע דלית ליה למרן הא דהירושלמי. אך אינו מוכרח, שאפשר לומר דכאן שאני, שהרי כבר נתחייב הוא ב"ד, אלא שלא היתה לו מגילה, וכיון שכבר מתחייב, משלים חיובו בט"ו, משא"כ בנידון הירושלמי שלא התחייב כלל ב"ד. (וגם יש לרדן עוד שמא דוקא מי שהיה בספינה או בדרך קורא בט"ו, אבל מי שהיה חולה ולא יכל לקרוא המגילה ב"ד, והבריא בט"ו, אפשר שאינו חייב לקרוא המגילה. וראה עוד בזה להלן תשובה י"ד). ועוד שלפי מה שיתבאר להלן בסמך הירושלמי מיירי בעוקר דירתו, יש לומר דעקר דירתו שאני. ומ"מ נראה עיקר כביאור ראשון. ועוד נתבאר בספר אור לציון שם, שיש לומר שהבבלי והירושלמי לא פליגי, והירושלמי מיירי במי שעקר דירתו, היינו שעובר לגור בכרך באופן קבוע, לפיכך חייב פעם נוספת בכרך, אבל הבבלי מיירי במי שלא עקר דירתו, ועל כן אינו מתחייב שוב. ולכן כתב הגאון רבי צבי פסח פראנק בספר מקראי קודש סימן י"ט, שאין לחייב בן עיר שכבר יצא ידי חובתו שיחזור ויתחייב פעם נוספת כדין מוקף בן יומו, שהחידוש שנאמר למוקף בן יומו די לנו לאומרו למי שעדיין לא יצא ידי חובה, אבל לא לחייבו שנית, אבל בעוקר דירתו וכעת נעשה דייר קבוע בכרך חיובו מעיקר הדין, שכעת בן מוקף הוא, ולכן מתחייב שנית ככל שאר המוקפין, ע"ש.

ועל כן, אף שמעיקרא היה נראה שכל מי שקרא את המגילה ב"ד ונסע ביום י"ד לירושלים, שיש לו לחוש שיתחייב שנית, נראה שוב שאין לחייב מעיקר

הקובע, דהיינו עלות השחר, כיון שאין לחייבו מצד המקום שהוא בו כעת, אלא שגם אין לנו לפוטרו לגמרי, הרי כיון שעומד להיות מוקף דינו כמוקף, שכן לא אמרו לילך אחר רוב העולם אלא כדי שלא יפטר לגמרי, שאין לנו סיבה אחרת לאן לשייכו, אבל כאן שעומד להגיע לעיר מוקפת חומה, יש לנו לחייבו כדין מוקף. והוא הדין במי שנמצא במטוס ועתיד להגיע לירושלים בט"ו ביום, שהרי הוא כבן ט"ו, וקורא מגילה בט"ו. (וראה בדברי הריטב"א במגילה דף י"ט ע"א. וראה גם בספר מקראי קודש סימן י"ט בדברי הגאון רבי יוסף כהן בהערה שם).

י. יש לרדן במי שקרא את המגילה בעיר ביום י"ד, וביום י"ד בא לכרך, האם יתחייב שוב בקריאת המגילה, שהרי כעת נחשב מוקף, ואף אם הוא בן עיר, מוקף בן יומו קרוי מוקף, או כיון שיצא ידי חובתו, שוב אינו מתחייב פעם שנית לקרוא את המגילה באותה שנה. והנה בירושלמי מגילה פרק ב' הלכה ג' איתא, בן עיר שעקר דירתו בליל ט"ו נתחייב כאן וכאן. ובן כרך שעקר דירתו בליל ט"ו נפטר מכאן ומכאן. ומשמע שאפשר להתחייב פעם שניה, שלכן בן עיר שעקר דירתו בליל ט"ו נתחייב כאן וכאן. ואולם נתבאר בספר אור לציון תשובות ח"א חא"ח סימן מ"ו שיש להוכיח מהבבלי מגילה דף י"ט ע"א שאין לחייב בן עיר שיצא יד"ח בעירו ביום י"ד והלך לכרך בליל ט"ו וביומו לקרוא פעם נוספת את המגילה, בין לאביי ובין לרבא, ע"ש. וא"כ אף אם נאמר שזו מחלוקת הבבלי והירושלמי, קי"ל להלכה כהבבלי, כמבואר בדברי הרי"ף והרא"ש בסוף עירובין (וראה בזה בשדי חמד אסיפת דינים כללי הפוסקים סימן ב' אות א'). וגם נראה שהרמב"ם לית ליה הא דהירושלמי, שהרי לא הביאו בהלכות מגילה. וכן נראה

ומימ בן עיר שקרא בעירו, וכא לו אחר כן
 לכה, אין בו שום חיוב לדברי הכל¹²¹. ובן
 כרך שהלך לעיר ונעשה פרוז בן יומו וקרא
 עמהם, ואחר כך חזר למקומו חזר וקרא
 במקומו שאף הוא חזר לדין מוקף, וכן כתובה
 חכמי הדורות¹²² בשם תלמוד המערב¹²³, לפי
 מה שהם מפרשים בה, אלא שאין בה הכרח¹²⁴.

כלל ידוע בתלמוד¹²¹ כל המחוייב בדבר
 מוציא את הרבים ידי חובתו. מעתה שאלו
 בתלמוד המערב¹²² בן עיר מהו שיוציא בן כרך,
 ובן כרך מהו שיוציא בן עיר. והשיבו בן עיר
 אינו מוציא בן כרך שהרי נפטר לו ופקעה ממנו
 חובת מגלה. בן כרך מוציא בן עיר, אע"פ שאין
 זמנו עדיין¹²³, שהרי מכל מקום חיוב מגלה
 מוטל על הכל מתחלת ליל י"ד¹²⁴.

מגלה גזולה יש מן הגאונים¹²⁵ שהתירו
 לקרות בה, שהרי בקול קריאה הוא יוצא, ואין
 בקול דין גזול כמו שהתבאר בתלמוד המערב¹²⁷
 לענין שופר, ויש חוככין בזה להחמיר¹²⁸.

משנה ה' ומהיכן קורא אדם את המגלה ויוצא בה ידי חובתו ר' מאיר אומר

לפרש מלשון בעיא וספק ששאל מדוע לא נאמר
 מיהו לדינא ס"ל נמי שכין שנתחייב ב"ד שוב אין
 מתחייב בט"ו, [עיי תו"א סי קנב סק"ב שכי שכן
 מפרשים הרא"ש והרמב"ם], ועיי שו"ת הרשב"א ח"ג
 סי' תי"ד. 121 ר"ה כס, א. 122 ירוש' שם
 והביאוו הראשונים כאן, ובתוסי' יבמות יד, א ד"ה
 כי ותוסי' הרא"ש שם. 123 בפ"ח סי' תרפ"ח כתב
 דהבבלי חולק בזה אירושלמי דהא קאמר' דזמנו של
 זה לאו בזמנו של זה, [עיי משבצות זהב סי' תרפ"ח
 סק"ב], אבל הגר"א שם בסעיף ד' כי דגם הבבלי מודה
 דבדיעבד יוצא בן כרך שקרא ביום י"ד ולכן ספיקות
 קורים ומברכים ב"ד. 124 עיי ציץ הקודש ח"א
 סי' נ"ד בשם מרן הגר"ל ז"ע. 126 כי"כ בעל
 העיטור קיג, ב שכי' דמסתברא במגילה יצא משום
 דבקולו הוא יוצא כשופר. ועיי טור סוסי' תרצ"א ובב"י
 שם כי"כ בשם תשובת הרשב"א. 127 ירוש' סוכה
 פ"ג ה"א ומה בין שופר ללולב ולולב בגופו הוא יוצא
 ביום הכא בקולו הוא יוצא. 128 כי"כ באהל מועד
 דלדעת הרא"ש אין יוצאין בשופר גזול ולא במגילה
 גזולה. ועיי בהשגת הראב"ד להל' שופר פ"א ה"ג
 ולולב פ"ח ה"ט, ועיי בהגהת רמ"א בשו"ע שם שכי'
 שמי"מ לא יברך לפי"ז אין קורין בה ודאי לכתחילה,

בתחלת היום, כבר פרח ממנו מתחלת הלילה
 דין פרוז במחשבה זו, ומאחר שפרח ממנו דין
 פרוז הרי הוא מוקף מעכשו. וצריך לו להתעכב
 שם עד למחר שיקרא עמהם. והדברים נראין
 לענין פירוש, אבל לענין פסק נראין הדברים
 כדעת ראשון שבבן עיר שהלך לכה, הדיבר
 תלוי בליל ט"ו, ובבן כרך שהלך לעיר, הדבר
 תלוי בליל י"ד.

70 זהו ביאור המשנה ופסק שלה, ומה שנתחדש
 עליה בגמרא כך הוא, בן כפר שהיה יום הכניסה
 שלו ביום י"ג, והיה בעיר בליל י"ג אפי' היה
 דעתו לצאת משם קודם י"ד, אין יום קריאה
 שמתעם יום הכניסה חשוב כל כך שיהיה הדבר
 תלוי בדעת חזרה, אלא כל זמן שיתעכב קורא
 עמהם. שאין דין כפר אלא למי שהוא בכפר.
 אבל בזמן שהוא בעיר אין לו דין כפר. כך נראה
 לי. ושאר המפרשים¹¹⁶ פרושו בבן כפר שקרא
 ביום הכניסה שלו, ובא לו אחר כן בעיר בליל
 י"ד, שאע"פ שדעתו לתזור באותה הלילה עצמה
 קורא עמהם. ואין הדברים נראין לענין פסק.

ועיי שו"ע סי' פ"ח ופמ"ג שם וחו"א הלי' מגילה סי'
 קנב. 116 כ"ה ברש"י, ועיי תוסי' ד"ה בן כפר,
 רשב"א וריטב"א ועיי תוסי' הרא"ש. ומרבנו לכאורה
 משמע דחייב כל זמן שהוא בעיר אבל פנה והלך לו
 בלילה לכפרו חזר לדין בן כפר ופטור מקריאה של
 יום וצ"ע בזה. 117 פירוש, דאם בן עיר היה
 בכרך בליל ט"ו וחזר קודם שהאיר היום ודאי שלא
 נתחייב. ול"ד לבן כפר שאע"פ שקרא בכפרו אם רצה
 להשאר תחילת ליל י"ד קורא כאנשי העיר, ובוה מיושב
 מה שתמה הגר"פ ז"ל בקונטרס "ימי הפורים" שדברי
 רבנו סותרים זה את זה. [שו"ר שכבר הקדימני הגר"י
 פלאסקר שליט"א ב"שערי יצחק" בקונטרס שבסוף הספר
 כלל ד' ועיי שביאר בארוכה דין המוקפים והפרוים].
 118 הרמב"ן במלחמות כאן, ועיי ריא"ז ר"ן ריטב"א,
 וכן הסכים ברשב"א. 119 בפרקין ה"ג. 120 עיי
 ברשב"א וריטב"א שכתב בשם התוסי' שאין סברא שיחזור
 ויקרא פעם שנית עם בני הכרך שכבר נפטר. [ועיי
 בתוד"ה בן כפר]. ומשי"כ רבנו שאין בה הכרח מפני
 שאפשר לפרש הירושלמי בדרך אחר דהכי איתא
 בירושלמי "רבב"ח בעי בן עיר שעקר זירתו בליל ט"ו
 נתחייב כאן וכאן", והראשונים פירשו הירושלמי דלשון
 בעי הוא מלשון אמירה והוא דין ברור. אבל אפשר

ק"ג גב' ג' ג'

אזכורו ה'טו"ו זצ"ל

דין
 יום
 י"ד
 י"ג
 י"ב
 י"א
 י"ז
 י"ח
 י"ט
 י"י
 י"ג
 י"ד
 י"ה
 י"ו
 י"ז
 י"ח
 י"ט
 י"י
 י"ג
 י"ד
 י"ה
 י"ו
 י"ז
 י"ח
 י"ט
 י"י

צחלה הלילה להיות מקלף היום מתחייב צחלה הלילה וקורא עמהם, ואם בכניסת הלילה חשב לחזור למקומו קודם האיר המזרח אינו קורא בלילה ואפי' נשחכה ציור חוזר לכרך ואינו קורא ב"ד כלל אפי' בשוודו בעיר.

ודעת הראש"ש דאף צבן עיר שהלך לכרך בחר ממשכחו ב"ד חלוקין ואם בכניסת י"ד חשב להיות בכרך עד האיר היום פקע מני' דין פרוז וחיל עליו דין מוקף ואינו קורא ב"ד, וכ"ד הראש"ד בהשגותיו על המחור, אלא לדעת הראש"ש חיל עליו שם מוקף וקורא ב"ד אפי' שז לעירו ב"ד, ולדעת הראש"ד אינה נושלת מהשבת י"ד אלא לשלול ממנו חובת י"ד, אבל לענין חוב ע"י ביום ע"י חלוא מלתא, ואם הוא בכרך בכניסת ע"י ע"מ להיות שם עד האיר היום מתחייב ב"ד, אבל אם יאל מן הכרך קדם ליל ע"י פקע מלתא, ושלף ופקע ממלוא כתב הראש"ד דחייב להיות בכרך, ודעת הרמב"ם בהראש"ד דלענין חוב ע"י ביום ע"י חלוא מלתא, והלכך צבן עיר שהיה בכרך ב"ד והיה בדעתו להשחכה עד האיר יום ע"י דבזה נפטר מחוב י"ד אף לדעת הרמב"ם, מימ אינו מתחייב בחוב ע"י אלא א"כ היה בכרך בכניסת ע"י ע"מ להיות שם עד האיר היום, ואם נמלך ויאל מהכרך אחר שנתחייב כבר קורא ב"ד אפי' בעירו וכמשי"כ הראש"ש לשיטתו ולא מנינו שחולקים בזה על הראש"ש דהחולקים על הראש"ש עומים שאין יום י"ד קובע חוב ע"י, אבל בזה שכתב הראש"ש דאפשר לקרות בעיר ב"ד לא מנינו חולק והלכך אם היה בעיר בכרך ונעשה מוקף בן יומנו ויאל לעירו קורא ב"ד אף לדעת רש"י והרמב"ם ושי"פ.

6

7 (ג) ביר' פ"ב ה"ג רבנ"ה ב"ד ע"י שערך דירתו בליל ע"י נחתיב כאלן וכאלן, וכ"כ שערך דירתו בליל ע"י נפטר מכאלן ומכאלן, לשון בעי משמע בירושלמי הרבה פעמים בלשון החלטה, וכן פירשוהו כאלן הרמב"ם במלתמות והר"ן והר"מ, ונראה דערך דירתו בליל ע"י נחתיב כאלן וכאלן, ונפטר כאלן וכאלן, היינו שערך דירתו בסוף יום י"ד ובכניסת ליל ע"י אינו כבר במקומו, אבל אם בן עיר שהיה בעירו בכניסת ליל ע"י ואפי' הלך לכרך אינו חייב בע"י דאי אמרת דחייב בע"י א"כ כי חל בסוף הלילה קדם האיר המזרח נמנו, והרי אמרו צבן כרך שהלך לעיר בדעתו לחזור קדם שהאיר יום י"ד קורא במקומו אפי' שמתעבד לאחר שהאיר היום כיון שלא היה דעתו לך בכניסת ליל י"ד, וכמשי"כ הרמב"ם והר"ן בפי' דברי הר"ף וכ"ה בפרי"ח וכמשי"כ הרמב"ם וא"כ כשי"כ בזה בכרך בכניסת י"ד וקדם שהאיר המזרח הלך לעיר אינו מתחייב ב"ד, ואין חילוק בין הלך צחלה הלילה להלך קדם אור היום, וכיון דבן כרך שהלך לעיר אחר כניסת ליל י"ד אינו נעשה פרוז בן יומנו א"כ בן עיר שהלך לכרך אחר כניסת ליל ע"י אינו נעשה מוקף בן יומנו, וכן הוא בהדיא בר"מ פ"ה ה"י שכלל בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר, וכחז שחם היה בדעתו לחזור למקומו בזמן קריאת מקום שהוא שם, [והיינו בע"י שהלך לכרך היה דעתו לחזור קודם האיר המזרח ע"י] ונחשבד ולא חזר קורא במקומו, הרי בן עיר שהיה בכרך והיה בדעתו לחזור קדם האיר ע"י אפי' שנתחדש לו קדם האיר היום שהוא מתעבד בכרך אינו חייב בקריאת ע"י, וכשי"כ ביאל מעירו בע"י קדם שהאיר היום שאינו חייב בקריאת ע"י, ומיכה אם נתחדש לו ביום י"ד שהוא מתעבד בע"י כיון שכנסה ליל ע"י חייב בע"י לדברי הרמב"ם והר"ן, אבל אפשר דבר"מ לא ס"ל דין הרמב"ם כלל וכמשי"כ לקמי'.

ואפשר לפרש לשון בירושלמי רבנ"ה בע"י בע"י כי בלשון קושית למח לא אמרין בן ולפי משנתנו משמע שאין אדם מתחייב לעולם ב' ימים, ואין אדם נפטר לעולם מיום אחד, ומי"מ קיי"ל בן שאין מתחייב בע"י כל שנתחייב ב"ד ואינו נפטר מע"י אף שהלך משם וזו דעת הראש"ש שכתב דבן עיר שהיה בכרך והיה בדעתו להתעבד עד האיר יום י"ד פקע מני' חוב פרוז ואל עליו חוב מוקף והלכך אף אם חזר לעירו קורא בעירו ביום ע"י, ואפשר שזו דעת הר"מ שהשמיט חידוש זה שיהא אדם חייב ב' ימים או פטור משניהם.

שם בע"י שנתן דעתו לעקור דירתו בליל ע"י כו', ר"ל שנתן דעתו ב"ד לעקור דירתו בליל ע"י, והיינו לאחר כניסת הלילה, ואינו

בע"י שנתן לכרך בסוף י"ד ע"מ להיות שם יום ע"י נחתיב כאלן וכאלן אבל בזה בעיר ונתן דעתו לעקור מצעו לי אי חייב בע"י, אבל בע"י ודאי חייב כיון דדעתו להיות כל י"ד בעיר ויהא כל י"ד בעיר ולא יהא אלא כשי"כ והלא כשי"כ שהוא בעיר חייב ב"ד, ושמיטין מכאלן דבע"י שהלך לכרך בסוף י"ד נחתיב כאלן וכאלן, וזה מכריח כפי הרמב"ם. כחצנו לעיל ופי' לפי הראש"ש, עוד שמיטין מכאלן שאם עקר דירתו בליל ע"י אחר כניסת הלילה אינו מתחייב בע"י דא"כ מאי מצעו לי בנתן דעתו כי לא נתן דעתו נמנו, ואין לומר דמצעו לי בליל נכנס לכרך עד האיר המזרח דהיי"ג ודאי לא מהני נתן דעתו.

ולמשי"כ מתפרש בליל ע"י כאלן לאחר כניסת הלילה ועליו מתפרש בליל ע"י קדם כניסת הלילה, והרבה פעמים ה"ל אחד והפירוש משתנה ומוזבן לפי הענין, ועוד י"ל דמצעו לי בנתן דעתו ונראה ונכנס לכרך לאחר כניסת הלילה.

ויש לנטי מאי פריך בגמ' ממהותה ה"ה בע"י שהלך לכרך כו' הלא ר' יודן אמר לעיל לית כאלן בע"י שהלך לכרך, ושמיטין מכאלן ללא אמר ר"י אלא דממשכחו ב"ד אינו פטורו מחובו פרוז כיון דממשכחו ב"ד אינה מתחייבו בע"י שברי בירו ללא לעירו בע"י ולפטור, אבל אם נשחכה צחלה ליל ע"י בכרך מודה דכאן בקלל משנתנו דקורא עמהם.

עקירת דירה שהזכירו חכמים כאלן אין הכונה קביעות דירה לעולם, אלא עקירת דירה ליום אחד נמנו ככלל שברי פרוז בן יומנו נקרא פרוז ומוקף בן יומנו נקרא מוקף, ור"ה לוח מה"ה דבע"י שנתן דעתו לעקור דירתו כו' שאין לומר דדוקא לעקור דירתו לעולם מצעו לי שברי אמרו ממהותה היא כו' מבוחר דדומיא דמהי מצעו לי אלא דמחתי' הוא בכרך וככה הוא בעיר.

אבל ברע"ב פ"י דמצעו לי בנתן דעתו לעקור דירתו בע"י שיהא פטור מי"ד אפי' כשי"כ שהוא בעיר ב"ד חייב ב"ד הלא דעוקר דירתו גרע דלא ייחא לי כבר ויבנתו בעיר, ולפי' עוקר דירתו דוקא ה"ה.

ג ביר' שם אבל יאל לאחר שהאיר המזרח כבר נפטר, אי אפשר לפרש כשי"כ שהלך לעיר, דאפי' יאל קדם שהאיר המזרח אינו נעשה פרוז, כיון דבכניסת ליל ע"י היה בכרך, דאפי' היה בעיר בכניסת ליל י"ד והיה בדעתו לחזור קודם אור היום אינו נעשה פרוז, כשי"כ כשהיה בכרך בכניסת הלילה ולא היה בדעתו כלל לילך לעיר, ואף אם היה בדעתו לילך לעיר אכתי חלו בעצמם דרי' יודן וכמשי"כ לעיל, וכן אי אפשר לפרש בע"י שהלך לכרך דבזה לא נפטר מע"י כיון שנתן לכרך קודם ליל ע"י, ואי ר' יוסה פליג א"כ כי יאל קדם שהאיר המזרח נמנו שברי חייב ב"ד אף שנתן לכרך כיון שכבר נחתיב בדין פרוז בכניסת הלילה, וי"ל דקאי אכשי"כ שאלה לעיר ודעתו לחזור למקומו דאמרינן שאינו נעשה פרוז, ואמר דדוקא בדעתו לחזור קדם שהאיר המזרח, אבל כשי"ה [לפי מהשכתו] לאחר שהאיר המזרח כבר נפטר, ר"ל כשחלה נותן לו דין פרוז כבר נפטר שברי היה בעיר בלילה ומקלף היום שזו עיקר זמן י"ד, וכשביל שיהא א"כ אין להפקיע ממנו חוב פרוז, והאי יאל אינו נקוד קמין המזרח על עבר אלא נקוד לירמי והוא עתיד.

שם משהה גר שאל לאחר שהאיר המזרח כו', נראה דלא ב"ה רבנ"י לספק הדין של כשי"כ ובע"י שלא יהא חלוי בהאיר המזרח, דודאי הדין מוכרע, אלא שמתחפף א"כ האיר המזרח קובע לגמרי כאלו מלות מגילה הוא דבר העבר שאין לחייב את הגר שנתגייר אחר שהאיר המזרח, או דלמא כיון דעדיין זמן קריאת כל היום גר שנתגייר מתחייב בקריאתה.

ד ביר' שם, חונח כשי"כ שהלך לעיר כו' בע"י שהלך לכרך ואין זמנו מוקדם, ארי"י לוח כאלן כו', ע"כ דעה ר"י שאם חשב בכניסת י"ד להיות גם ביום ע"י בכרך לא נפטר מקריאת י"ד, שאם היה מודה בדי' שפיר מתפרשה משנתנו גם בע"י שהלך לכרך, וכ"כ הרמב"ם במלתמות, ור"י אמר דבעתיד להשחקע בע"י מופטר מ"ד.

מוכיח כרש"י דמוקף אינו נעשה אלא בט"ו, דאי כהרא"ש
 דיום י"ד משוי ליה למוקף א"כ הו"ל למימר דביום ט"ו לא
 נעשה מוקף, ואמאי אומר הירושלמי דבליל ט"ו נעשה מוקף
 דהא לשיטת הרא"ש אמרינן דאין לך בו אלא חידושו דדין בן
 יומו לא נוהג אלא ביום י"ד בין לפרוים ובין למוקפים.
אבל אחרי העיון לכאורה דברי הפמ"ג תמוהים דכיצד יתכן
 דיום ט"ו לא משוי ליה למוקף א"כ הירושלמי הנו"ה הוא
 תיובתא לדברי שהרי מפורש להדיא דליל ט"ו מחייבו בדין
 מוקף וקורא ביום ט"ו, ובביאור הגר"א שמביא ירושלמי זה
 לסייע לשיטת רש"י הו"ל לומר דמכאן תיובתא להרא"ש, וכן
 תמהתי בדברי המאירי (מגילה שם) וז"ל ומ"מ בן עיר שקרא
 בעירו ובא לו אח"כ לכוך אין בו משום חיוב לדברי הכל,
 דלכאורה דבריו נסתרים מהירושלמי הנו"ה שאומר דבן עיר
 שעקר דירתו בליל ט"ו חייב כאן וכאן, ומפורש דאע"פ שכבר
 יצא יד"ח בעיר מ"מ כשבא בט"ו לכוך מתחייב שנית במקרא
 מגילה, וכ"כ הר"ג והרמב"ן במלחמות, וביותר קשה שהמאירי
 עצמו אומר שם בתוך כד"ד שניהם יחד: בן עיר שיצא מעירו
 ובא לכוך פטור, ותכף אומר: ובן כרך שהלך לעיר נעשה פרוז
 בן יומו וקורא עמהם בי"ד. ואח"כ חוזר למקומו חוזר וקורא
 במקומו שאף הוא חוזר לדין מוקף וכן כתובה חכמי הדורות
 בשם תלמוד המערב, עכ"ל המאירי, וזהו לכאורה פלא ונראה
 כסותר א"ע בתוכד"ד, עוד דקדקתי בלשון הירושלמי שאומר
 בן עיר שעקר דירתו בליל ט"ו, וכי סניא לי' לשון המשנה
 דאמרו בן עיר שהלך לכוך ומאי לשון עקר דנקט.
ד וכתבתי אל העיון היה נראה לי דגם לבתר דילפינן מיתורא
 דקרא דפרוז בן יומו קרוי פרוז וממילא דה"ה דמוקף
 בן יומו קרוי מוקף יתכן דאע"פ שבן יומו נתרבה לדין מוקף
 מ"מ אינו כמוקף ממש לכל דבריו, כי עדיין יש איזה הבדל
 לדינא ביניהם ודינו כמוקף ואינו כמוקף לגמרי והסברא
 מסייעני דמכיון שדין זה חידוש הוא שחידש הכתוב דבן
 יומו דינו כאנשי העיר שבא לשם, שזה בנגוד לשאר דינים
 המשתנים ממקום למקום דק"ל שההולך ממקום למקום הוא
 נדון כאנשי המקום שיצא משם כמבואר בשו"ע (סי' תס"ח)
 וכאן חידש לנו יתורא דקרא דבשביל יום אחד דינו כמוקף, ולכן
 מסתבר דאין לך בו אלא חידושו ואמרינן דלא ריבה הכתוב לבן
 יומו לחיוב מגילה כאנשי המקום שהוא שם אלא בכה"ג שהוא
 עדיין לא יצא יד"ח מקרא מגילה וכענינא דקרא דבבן כרך
 שהלך לעיר הכתוב מדבר, שהוא עדיין לא יצא יד"ח מקרא
 מגילה, והבו דלא לוסף עלה, ונאמר דמי שכבר יצא יד"ח שוב
 לא יתחייב בשביל דין מוקף בן יומו, דזה לא מצינו שהכתוב
 יחייב מוקף בן יומו לקרוא שנית אחרי שכבר יצא, והדר דינו
 שהוא כאנשי העיר שיצא משם כדק"ל בכל דיני התורה שכל
 שדעתו לחזור אין גונתים עליו חומרי המקום שהלך לשם.
 ולפי"ז הני מימרות של המאירי מתאימות וצדקו יחידו; דבן
 עיר שקרא בי"ד כדינו ואח"כ הלך לכוך בליל ט"ו לא מתחייב
 לקרוא ביום ט"ו. כמוקפין וכמו שנתבאר דלא אתרבאי מוקף
 בן יומו אלא כשעדיין לא יצא וכגון שהיה נמצא בכרך מתחלת
 יום י"ד אבל זה שכבר יצא יד"ח בעירו כדינו, אין דין בן יומו

מחייבו שנית, אבל בן כרך שהלך לעיר וקרא שם ביום י"ד
 מדין פרוז בן יומו וחזר בליל ט"ו למקומו בכרך, קורא שנית
 במקומו בט"ו אף שכבר יצא, דבכה"ג שהוא באמת בן כרך אין
 אנו זקוקים לריבויא דקרא כדי לחייבו במגילה דלאו מוקף בן
 יומו הוא אלא כמוקף גמור, ולכן שוב לא תתלוך בו בין יצא
 ובין לא יצא, ומדויק מאד לשון המאירי בן עיר שקרא בעירו
 ובא לו אח"כ בכרך פטור אבל בשלא קרא בעירו חייב בכרך.
ובנה מדקדק מאד לשון הירושלמי שאומר בן עיר שעקר
 דירתו דלכאורה יש כאן שינוי מלשון המשנה בן עיר
 שהלך לכוך ומאי לשון עקר דנקט כאן, אלא דהוא הדבר
 שאמרנו, דאם הלך בן עיר לכוך בליל ט"ו אחרי שכבר יצא
 יד"ח בעירו א"א לחייבו שנית אם דעתו לחזור מטעם מוקף בן
 יומו. דריבויא דבן יומו לא נתן אלא למי שלא יצא עדיין
 יד"ח, שהוא עובר מדין פרוז למוקף אבל לא לחייבו שנית,
 ולכן נקט לשון עקר דירתו שהפירוש הוא שעקר דירתו לגמרי
 מעירו ונעשה דייר קבוע בכרך דהשתא: לאו מכח ריבויא קא
 אתינן עליה לחייבו בט"ו, אלא מעיקר הדין משום דבן מוקף
 ממש הוא. ולא שייך בו לומר דאין לך בו אלא חידושו ולכן גם
 בשכבר יצא מתחייב שנית, דמכיון שהוא מוקף גמור שפיר
 מתחייב שנית ככל שאר המוקפים, ולפי"ז אודא לה ביאורי
 דלעיל בדברי ביאור הגר"א שרצייתי לפרשו ע"פ דברי הפמ"ג
 דשיבת כרכין בט"ו לחוד לא משוי לי' למוקף בן יומו ולפי
 האמור אין הגדון דומה דה"ג דבן יומו לא אתרבאי א"כ
 נמצא בכרך ביום י"ד אבל בן יומו ביום ט"ו לא מצינו שיהא
 נדון כמוקף לפ"ד הפמ"ג אבל הגדון של הירושלמי דקאמר בן
 עיר שעקר דירתו בליל ט"ו, זה אין אנו רואין אותו מוקף בן
 יומו אלא מוקף ממש הוא וא"כ התמיה במקומה עומדת כיצד
 מוכיח ביאור הגר"א מירושלמי זה דמדנתחייב כאן וכאן
 שמעינן דבן עיר שהוא בן יומו בכרך ביום ט"ו דינו כמוקף
 בן יומו אף שלא היה בכרך ביום י"ד. מאי ראייה היא: זו הא
 בן עיר שעקר דירתו לאו מדין מוקף בן יומו מתחייב אלא מדין
 מוקף גמור ופשוט דזה לא תלוי לא ביום י"ד ולא ביום ט"ו
 דמרגע שהוא נחלט ונקבע לשבת כאן הרי הוא ככל המוקפים
 והוא כאנשי העיר מדי, ואין זה אחר דינו של הרא"ש דמוקף
 בן יומו הוא בי"ד, ולהפמ"ג בעינן דוקא י"ד ולא בט"ו, משום
 דהרא"ש מדבר במוקף בן יומו דילפינן מכה יתורא דקרא ולא
 גלי קרא אלא ביום י"ד שיום זה גורם לעשותו בן יומו. ולכן
 נראה דהוכחת ביאור הגר"א לאו מרישא הוא אלא כונתו לסוף
 דברי הירושלמי דקא מסיים ובן כרך שעקר דירתו בליל ט"ו
 נפטר כאן וכאן ובביאור הגר"א חסר תיבת: כו, ור"ל דמדמסיים
 נפטר כאן וכאן שפיר מוכיח דשיבת יום י"ד בכרך לא משוי
 ליה למוקף דאי להרא"ש דבן עיר שהוא בכרך ביום י"ד נקבע
 למוקף בן יומו א"כ קו"ח לבן כרך עצמו שהיה ביום י"ד בכרך
 (שם ס"ק י"א) שמסיים, וכ"ש בן כרך, דאם נאמר שהגר"א
 מתכוין להוכיח מהרישא, מבן עיר שעקר דירתו בליל ט"ו, לא
 מובן כלל מה שאמר, וכש"כ בן כרך. L

ס"ו הו צ"ב
 אורח חיים (ק)
 הרמ"ג ו' צ"ב ס"ו פראנק זצ"ל
 ס' ק"ח

וזת עכשיו ראיתי בספר שערי זיו מאת ידידי הגר"ו ויוגורד,
 ושם (בסימן סד) שאומר דקשה קצת לומר דהוכחת

סימן יט

פרוז או מוקף שחייבים במגילה בי"ד וגם בט"ו

76 בפירוש דברי הירושלמי דבן עיר שעקר דירתו בליל ט"ו נתחייב כאן וכאן

הגר"א ראם אמר בשם הר"ן, דפירש הירושלמי במגילה (פ"ב ה"ג) "בן עיר שעקר דירתו בליל ט"ו נתחייב כאן וכאן" — דבי"ד נתחייב לקרוא כפרזים ובט"ו נתחייב כמוקפים, והוא אומר דאפילו שכבר קרא בי"ד מ"מ כשבא לעיירה מוקפת חייב לקרוא שנית.

דבר זה תמוה, שאחרי שכבר יצא יחזור ויתחייב שנית. ואמרתו בפירוש הירושלמי דמיירי בבן עיר שעקר דירתו לגמרי מעירו ונעשה דייר קבוע בכרך. ובזה מדוקדק. מאד לשון הירושלמי שאומר בן עיר ששקד דירתו, דלכאורה יש כאן שנוי מלשון המשנה בן עיר שהלך לכרך ומאי לשון עקר דנקט כאן. אלא שהוא הדבר שאמרנו, דאם הלך בן עיר לכרך בליל ט"ו אחר שכבר יצא ידי חובה בעירו, א"א לחייבו שנית אם דעתו לחזור מטעם מוקף בן יומה, דריבויא דבן יומו לא גיתן אלא למי שלא יצא עדיין ידי חובה שהוא עובר מדין פרוז למוקף, אבל לא לחייבו שנית, ולכן נקט לשון 'עקר דירתו' שהפירוש הוא שעקר דירתו לגמרי מעירו, ונעשה דייר קבוע בכרך, דהשתא לא מכח רבויא קא אתינן עלה לחייבו בט"ו, אלא מעיקר הדין, משום דבן מוקף ממש הוא ולא שייך בו לומר דאין לך בו אלא חידושו, ולכן גם בשכבר יצא מתחייב שנית ככל שאר המוקפין.

ומהאי טעמא נ"ל שבן כרך שהלך לעיר וקרא שם ביום י"ד מדין פרוז בן יומו וחזר בליל ט"ו למקומו בכרך, קורא שנית במקומו בט"ו אף שכבר יצא, דבכה"ג שהוא באמת בן כרך אין אנו זקוקים לרבויא דקרא כדי לחייבו במגילה, דלא מוקף בן יומו הוא אלא כמוקף גמור, ולכן שוב לא תחלוק בו בין יצא ובין לא יצא, דבכגון זה עדיף מדינו של הירושלמי בן עיר שעקר דירתו בליל ט"ו ונעשה דייר קבוע בכרך וכו', שבכגון זה כל הזמן עיקר דירתו היה בכרך ולא היה בעיר רק בדרך עראי.

יצא אלא במקום דלא אפשר, וכן הגר"א וכו', ולפי"ד מרן אפשר, שגם דעת הירושלמי כן, שלמי דברי מרן כאן, דברי הירושלמי דהכל יוצאים בי"ד עולים בקנה אחד עם דברי הירושלמי הג"ל, דמעיקרא מסרוה לשקול דעתם של חכמי הדורות, שבכל עת הצורך יש להם רשות להקדים, ותנאי הוא שבכל מקום דלא אפשר יכולים להקדים מיום י"א, ויטוד דברי הירושלמי דהכל יוצאים בי"ד מדין ההקדמות הוא, כמו שאמרו היוצא בשיירא וכו' קורא מי"א, אלא שההקדמה מט"ו לי"ד עדיף יותר וכו', ומוסברים איפוא דברי הגר"ל, דמכיון שמדין הקדמות נגעו בה, לכן אין מוקפין יוצאים בי"ד אלא במקום הצורך דהוי כאי אפשר, כמו היוצא בשיירא דאנוס הוא להקדים, דאם לא יקדים ויקרא עכשיו יפסיד לגמרי מצות קריאת המגילה. וה"ה בני"ד שאנוס הוא לצאת מירושלים ביום י"ד, ואם לא יקרא בי"ד יפסיד מצות קריאת המגילה לגמרי, הוי כאי אפשר וקורא המגילה בי"ד, אבל לכתחילה אסור לו לצאת כנ"ל. ופסקו של מרן הוא גם לדברי הגר"ל.

ובזה יאירו
ובא לכרך פטור,
בי"ד, ואח"כ חזו
חכמי הדורות בשו
הנ"ל ניחא דיש
דמוקף בן יומו וכ
לחייבו בט"ו דלא
בבן עיר "שעקר ז
המערב וכו', ואח"כ

(1) שכן מפורט
כרך שהלך שם ונתו
עמהם, שאעפ"י שנתו
אמרו בירושלמי דבן
בכרך, ולא היה בעיר

מקראי קודש - חנוכה - פורים
מקראי קודש - חנוכה - פורים
הרג"ל ל' צ"ג ס"ח פראנק צ"ח
מכון הגב פראנק
היני קודש - הרג"ל ל' צ"ג ס"ח פראנק

פרזים ומוקפים

קיא

ובזה יאירו דברי המאירי מגילה (דף יט ד"ה זהו) שכתב שם: "בן עיר שיוצא מעירו
 ובא לכרך פטור, ותיכף אומר: ובן כרך שהלך לעיר שנעשה פרוז בן יומו וקורא עמהם
 ב"ד, ואח"כ חוזר למקומו חוזר וקורא במקומו, שאף הוא חוזר לדין מוקף, וכן כתבוה
 חכמי הדורות בשם תלמוד המערב". ולכאורה דברי המאירי סותרים זה את זה, אבל לפי
 הנ"ל ניחא דיש בזה נ"מ בין בן עיר שיצא ידי חובה ובא לכרך, שצריך לרבויה דקרא
 דמוקף בן יומו וכו', לבין בן כרך שנעשה פרוז בן יומו וחזר לכרך, שא"צ לרבויה דקרא
 לחייבו בט"ו דלאו מוקף בן יומו הוא אלא מוקף גמור, וזה נלמד מדינו של הירושלמי
 בבן עיר "שעקר דירתו" וכו', והיינו שכתב המאירי וכן כתבוה חכמי הדורות בשם תלמוד
 המערב וכו', ואח"כ הראו לי שכן מפורש בחדושי הריטב"א.¹

L

(1) שכן מפורש בחדושי הריטב"א. ז"ל הריטב"א מגילה (דף יט ע"א ד"ה אמר רבא): "ובן
 כרך שהלך שם ונתעכב שם עד בקר בי"ד שקורא עמהם, אם חזר למקומו ליל ט"ו חוזר וקורא
 עמהם, שאעפ"י שנתחייב כבר עם בני העיר שהלך שם, הרי חזר ונתחייב עם בני הכרך, וגדולה מזו
 אמרו בירושלמי דבן עיר שעקר דירתו לכרך ליל ט"ו נתחייב כאן וכאן, וכ"ש זה שעיקר דירתו היה
 בכרך, ולא היה בעיר אלא גר ופרזי בן יומו, וזה ברור ושלא כדברי התוס' עכ"ל.

יבקשו דיני פרוז ומוקף בן יומו מפיהו קפג

רשימת השאלות:

(1) שאלו אם כניסת הלילה תלויה בצאת הכוכבים או בשקיעה²⁷? ומרן שליט"א ענה שכניסת הלילה תלויה בזמן שהלילה מתחיל, ואינו נוגע לשקיעה. [תשנ"ט]

(2) שאלו שלפי החזו"א, כדי שיחול עליו דין פרוז בן יומו צריך לצאת לעיר קודם הלילה. מאיזה זמן מתחיל בונה הספק? ומרן שליט"א ענה שמשעת בין השמשות כבר נחשב ספק. [תש"ס]

משך הזמן שצריך להשאר בעיר כדי שיחול עליו שם פרוז בן יומו
L יא) נראה, שכדי שיחול עליו שם פרוז בן יומו, צריך להשאר בעיר ביום י"ד שיעור מסויים של זמן. ויתכן שהשיעור הוא שיעור זמן קריאת המגילה. ולפיכך, אדם הנוסע מהעיר דקות ספורות אחרי עלות השחר, יתכן שלא חל עליו דין פרוז בן יומו. אבל אעפ"כ, אם נשאר בעיר אפילו רגע אחרי עלות השחר, רצוי לקרוא המגילה בלי ברכה²⁸.

27. כוונת השואל היתה לברר שיטת החזו"א שכתב (סי' קנ"א) "נראה דדעתו לחזור ולא לחזור תלוי בכניסת ליל י"ד". וגם כתב (סי' קנ"ב ס"ק ו') "בן כרך שהלך לעיר והוא שם בכניסת ליל י"ד". והשאלה היתה אם תחילת כניסת ליל י"ד תלויה בשקיעה או בצאת הכוכבים.

28. כתוב בטור (סי' תרפ"ה) "אבל אם דעתו לעמוד שם מקצת י"ד כיון שדעתו לעמוד שם מקצת היום של זמן קריאתו חל עליו זמן חובת קריאתו וקורא עמהן". ומשמע מדברי הטור שכתב ש"דעתו לעמוד שם מקצת היום", שלא מספיק אם דעתו להשאר עד עלות השחר, אלא צריך דעת להשאר בעיר משך זמן מסויים ביום י"ד. והט"ז מקשה עליו למה צריך מקצת היום, הרי מספיק אם נשאר בעיר כל הלילה. ותירץ "ונראה דהטור נמי נתכוין לומר

ספר ילקוט מביבן - ה"י פנויה רחוק א
סד"י מ"ן רבנו יוסף אלון א"י כ"ג
מ"א
ברג"ל ר' שלום קוסובסקי א"י א

יבקשו דיני פרוז ומוקף בן יומו מפיהו רז

רשימת השאלות:

1) שאלו אם אחד יוצא מבני ברק ביום י"ד אחרי עלות השחר, האם צריך לשמוע המגילה גם ביום י"ד אחרי שמגיע לירושלים? ומרן שליט"א ענה שחייב, ואח"כ מתחייב גם בט"ו כיון שנשאר בירושלים גם ביום ט"ו.

פרוז שבא לכרך לפני כניסת ליל ט"ו

74 (כח) פרוז שבא לכרך לפני כניסת ליל ט"ו ונשאר עד אחרי עלות השחר בט"ו צריך לשמוע קריאת המגילה אבל לא יברך על קריאתה.⁷⁵

75. כבר כתבנו (לעיל הערה 55) דברי הירושלמי (מגילה פרק ב' הלכה ג') "ר' בון בר חייה בעי בן עיר שעקר דירתו לילי חמשה עשר נתחייב כאן ובן כרך שעקר דירתו בליל ארבע עשר נפטר מיכן ומיכן". ומשמע מדברי הירושלמי שהאפשרות להתחייב כאן וכאן היא רק אם "עקר דירתו" מהעיר. וגם הבאנו (בהערה הנ"ל) את דברי החזו"א (סי' קנ"ב ס"ק ב') שכתב שלכאורה, לפי הירושלמי, אם עוקר דירתו ליום אחד, נחשב עקר דירתו, אבל מהריטב"א נראה שעקר דירתו הוא רק אם עקר לעולם. ולפי הצד של החזו"א שאפילו עקר דירתו ליום אחד נחשב עקר דירתו, חייב לקרוא המגילה שוב בברכה ביום ט"ו. אבל כיון שהחזו"א מסתפק אם מספיקה עקירה ליום אחד או צריך עקירה לעולם, אינו יכול לברך על קריאתה. ועוד, שהרב צבי פסח פראנק זצ"ל בתקציר הלכות מוקפים ופורים (שו"ת הר צבי חלק ב' סי' קכ"ח אות ט"ו) כתב "בן עיר אחרת שיוצא מעירו ביום י"ד בבקר ובא לירושלים להתעכב שמה גם ביום ט"ו חייב במגילה ביום י"ד וקורא בברכה אף בירושלים אבל ביום ט"ו יש חילוק בדבר אם הוא בן ירושלים והיה אורח בעיר אחרת וחזר לירושלם ביום י"ד בבקר חייב בי"ד וחייב שנית גם בט"ו כדין מוקף, אבל אם הוא בן עיר אחרת שבא לירושלים ביום י"ד להתעכב גם בט"ו לא חל עליו דין מוקף ואינו חייב אלא ביום י"ד לבד". וטעמו הוא כמו שבאר בתשובה (שם, סי' קי"ח), שדין מוקף בן יומו הוא חידוש, ולפיכך אין לנו ראייה שיש חידוש של מוקף בן יומו אא"כ עדיין לא קיים מצוות פורים בכלל. אבל באופן שכבר קיים מצוות פורים, אין לנו ראייה שיכול להתחייב שוב מדין מוקף בן יומו. אבל אם הוא מוקף ממש, מתחייב שוב

ססק' מרן יכינו יוסף אלוי' אלשיך זצ"ל
ססו יקשו מפיהו
בכנת פורים
חלק א
מחוג ברוח' ר' צאלי' קאוסקי
אליז'א

רשימת השאלות:

1) שאלו אם אחד שגר בבני ברק בא לירושלים לפני כניסת ליל ט"ו יכול לברך על קריאת המגילה בשביל הציבור? ומרן שליט"א ענה שאע"פ שיש לשמוע המגילה, אפ"ה, כיון שכבר יצא ידי חובת קריאת המגילה בי"ד, ולא עקר דירתו מבני

בט"ו כמו כל הדינים של מקומו שחייב לקיים ולא משום החידוש של מוקף בן יומו. ובוה מפרש הרב צבי פסח פראנק זצ"ל את דברי המאירי (מגילה יט.) שכתב "ומ"מ בן עיר שקרא בעירו ובא לו אחר כן לברך אין בו שום חיוב לדברי הכל ובן כרך שהלך לעיר ונעשה פרוז בן יומו וקרא עמהם ואח"כ חזר למקומו חזר וקרא במקומו שאף הוא חזר לדין מוקף וכן כתבו חכמי הדורות בשם תלמוד המערב לפי מה שהם מפרשים בה אלא שאין בה הכרח". ודברי המאירי צריכים ביאור, למה בן עיר שקרא בעיר והלך לברך אינו צריך לקרוא שוב, ובן כרך שקרא בעיר בתור פרוז בן יומו והלך לברך צריך לקרוא שוב. והרב צבי פסח פראנק זצ"ל מתרץ "דבן עיר שקרא בי"ד כדינו ואח"כ הלך לברך בליל ט"ו לא מתחייב לקרוא ביום ט"ו כמוקפין וכמו שנתבאר דלא אתרבאי מוקף בן יומו אלא כשעדיין לא יצא וכגון שהיה נמצא בכרך מתחילת יום י"ד אבל זה שכבר יצא יד"ח בעירו כדינו אין דין בן יומו מחייבו שנית, אבל בן כרך שהלך לעיר וקרא שם ביום י"ד מדין פרוז בן יומו וחזר בליל ט"ו למקומו בכרך, קורא שנית במקומו בט"ו אף שכבר יצא, דבכה"א שהוא באמת בן כרך אין אנו זקוקים לריבויא דקרא כדי לחייבו במגילה דלאו מוקף בן יומו הוא אלא כמוקף גמור, ולכן שוב לא תחלוק בו בין יצא ובין לא יצא, ומדויק מאד לשון המאירי בן עיר שקרא בעירו ובא לו אח"כ בכרך פטור אבל בשלא קרא בעירו חייב בכרך. ובוה מדוקדק מאד לשון הירושלמי שאומר בן עיר שעקר דירתו דלכאורה יש כאן שינוי מלשון המשנה בן עיר שהלך לברך ומאי לשון עקר דנקט כאן, אלא דהוא הדבר שאמרנו, דאם הלך בן עיר לברך בליל ט"ו אחרי שכבר יצא יד"ח בעירו א"א לחייבו שנית אם דעתו לחזור מטעם מוקף בן יומו. דריבויא דבן יומו לא נתן אלא למי שלא יצא עדיין יד"ח, שהוא עובר מדין פרוז למוקף אבל לא לחייבו שנית, ולכן נקט לשון עקר דירתו שהפירוש הוא שעקר דירתו לגמרי מעירו ונעשה דייר קבוע בכרך דהשתא לאו מכח ריבויא קא אתינן עליה לחייבו בט"ו, אלא מעיקר הדין משום דבן מוקף ממש הוא ולא שויך בו לומר דאין לך בו אלא חידושו ולכן גם בשכבר יצא מתחייב שנית, דמכיון שהוא מוקף גמור שפיר מתחייב שנית ככל שאר המוקפים".

בר
דיו
בדי
ליו
מה
של

2) שז

וח'
לב
עק
יכו
ענו
הפ
דיו

3) שז

לע
שז
שו
לנ

4) שז

ליו

76. לפנ

77. הדי

וחזו

מרן

78. שא

שנו

יבקשו דיני פרוז ומוקף בן יומו מפיהו רט

ברק ויש מחלוקת אם חייב במגילה גם בט"ו כשלא עקר דירתו לגמרי, אין לברך. אבל אם אחד מירושלים נסע לבני ברק, מברך ביום י"ד כיון שהוא פרוז בן יומו, וכשחוזר לירושלים⁷⁶ יכול גם לברך ביום ט"ו כיון שעקר דירתו מהעיר. ושאלו אם יש לחזור ולברך "שהחיינו" בכה"ג? ומרן שליט"א ענה שאין לחזור ולברך "שהחיינו"⁷⁷. [תשנ"ג]

(2) שאלו⁷⁸ אם בן כרך נסע לעיר בי"ד ונעשה פרוז בן יומו וחוזר לכרך בי"ד בצהריים כדי להיות בכרך כל יום ט"ו, יכול לברך על המגילה בט"ו? ומרן שליט"א ענה שיכול, שהרי עקר דירתו מהעיר. ושאלו אם בן עיר בא לכרך לט"ו, האם יכול לברך גם בט"ו אע"פ שכבר בירך בי"ד? ומרן שליט"א ענה שאינו יכול, ויש לקרוא המגילה בט"ו בלי ברכה, שהרי הפשט בירושלמי אינו ברור, ודבר זה לא ברור שנחשב עקר דירתו כשבא לכרך ליום אחד בלבד. [תשנ"ו]

(3) שאלו אם פרוז מגיע לירושלים לפני כניסת ליל ט"ו צריך לשמוע שוב את המגילה בליל ט"ו? ומרן שליט"א ענה שצריך. ושאלו אם יכולים להקל לנשים שקשה להן לשמוע שוב את המגילה? ומרן שליט"א ענה שאין חילוק בין אנשים לנשים, ותמה איזה קושי יש בדבר. [תשנ"ז]

(4) שאלו אם פרוז שקיים מצוות פורים בעירו ואח"כ הגיע לירושלים יכול לקרוא את המגילה עם ברכה? ומרן שליט"א

76. לפני כניסת הלילה וכמבואר לעיל סעי' כ"ב.

77. הדין שאינו יכול לחזור ולברך "שהחיינו" כבר כתבתי בפרק ב' סעי' מ"ה. וחזרתי עליו שוב כדי שלא יטעה הקורא בהלכה זו ויחשוב שמה שפסק מרן שליט"א שיברך שוב כולל גם ברכת "שהחיינו".

78. שאלה זו כבר כתבתי לעיל בסעי' כ"ב שאלה 1, וחזרתי עליה שוב משום שנוגעת לנידון כאן.

ענה שיקרא בלי ברכה, שהרי יתכן שצריכים עקר דירתו ממש. [תשנ"ח]

פרוז שבא לכרך לפני כניסת ליל ט"ו להיות בעל קורא (ט) פרוז שבא לכרך לפני כניסת ליל ט"ו ונשאר עד אחרי עלות השחר, רצוי שלא יהיה הבעל קורא שמוציא את בני הכרך בקריאת המגילה אפילו אם אדם אחר יברך הברכות על קריאת המגילה.⁷⁹

רשימת השאלות:

1) שאלו אם אחד שגר בבני ברק בא לירושלים לפני כניסת ליל ט"ו, שהרב שליט"א אמר⁸⁰ שצריך לשמוע המגילה, אבל אינו יכול לכרך, יכול להוציא הרבים ידי חובתם בקריאת המגילה אם אחר יברך את הברכות? ומרן שליט"א ענה שלכתחילה יש לבן ט"ו לקרוא המגילה וכשיטת הפרי חדש⁸¹. [תשנ"ג]

2) שאלו אם בן עיר קיים פורים בי"ד, ואח"כ בא לירושלים לפני כניסת ליל ט"ו יכול להיות הבעל קורא בכרך? ומרן שליט"א ענה שכדאי שאדם אחר יהיה הבעל קורא. [תשנ"ז]

79. והטעם הוא כמבואר לעיל בהערה 75 שאינו ברור שחייב שוב בקריאת המגילה כיון שלא עקר דירתו לגמרי מהעיר. ועל הצד שאינו חייב בקריאת המגילה, אינו יכול להוציא הרבים ידי חובתם וכמבואר בירושלמי (פרק ב' הלכה ג') "בן עיר מהו שיוציא בן כרך ידי חובתו יבא כהדא כל שאינו חייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן".

80. מובא לעיל סעי' כ"ח שאלה 1.

81. הפרי חדש (ריש סי' תרפ"ח) הביא דברי הירושלמי שפרח אינו יכול להוציא מוקף בט"ו ואת דברי הירושלמי שמסתפק אם מוקף יכול להוציא פרוח בי"ד. ומסיק שמהבבלי משמע שצריך להחמיר בזה וכמו שביארנו לעיל בהערה 54.

3) שאלו ז לפני כנ קורא ב יכול ל דירתו, צריך ל

בחור ישיבו

ל) דינו ע בירוש לירושלים

רשימת הע 1) שאלו בירושל שלא נ: [תשנ"ו]

2) שאלו לפני כ שליט"א המגילד

82. עי' לעיל 83. כבר כתב לנידון די

יבקשו דיני פרוז ומוקף בן יומו מפיהו ריא

3) שאלו אם אחד שגר בביתר ויהיה שם בי"ד ויגיע לירושלים לפני כניסת ליל ט"ו וישאר בירושלים בט"ו יכול להיות הבעל קורא בט"ו? ומרן שליט"א ענה שכיון שהוא בן עיר, אינו יכול להיות הבעל קורא, שהרי לפי הירושלמי, צריך עקר דירתו, וכאן הוא יחזור לביתו בביתר אחרי פורים. אבל עכ"פ, צריך לשמוע המגילה. [תשנ"ח]

בחור ישיבה הלומד בבני ברק ובא לירושלים לפני כניסת ליל ט"ו להיות הבעל קורא

ל) דינו של בחור ישיבה הלומד בבני ברק ובא להוריו בירושלים לפני כניסת ליל ט"ו שוה לדין פרוז המגיע לירושלים לפני כניסת ליל ט"ו שדינו כבר מבואר בסעי' כ"ח וכ"ט⁸².

רשימת השאלות:

1) שאלו אם בחור הלומד בבני ברק חוזר לבית הוריו בירושלים בליל ט"ו נחשב עקר דירתו? ומרן שליט"א ענה שלא נחשב עקר דירתו, כיון שעיקר מקומו הוא בישיבה⁸³. [תשנ"ח]

2) שאלו אם בחור לומד כל השנה בבני ברק, ובא לירושלים לפני כניסת ליל ט"ו יכול לברך על קריאת המגילה? ומרן שליט"א ענה שכיון שלא עקר דירתו מבני ברק, יש לקרוא המגילה בלי ברכה. [תשנ"ט]

82. עי' לעיל סעי' ג' שביארנו שמקומו העיקרי של בחור ישיבה הוא בישיבה.
83. כבר כתבתי שאלה זו בסעי' ג' שאלה 1, וחזרתי עליה שוב משום שנוגעת לנידון דידן.